

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นิทานพื้นบ้านถือเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นที่เกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ มีลักษณะเป็นเรื่องที่เล่าสืบต่อกันมาเป็นเวลาช้านานทำหน้าที่ให้ความเพลิดเพลินและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชน นอกจากนั้นเนื้อหายังสอดแทรกไว้ด้วยความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และหลักการอันเป็นพื้นฐานองค์ความรู้ที่สืบทอดกันมา ดังที่ ศิราพร ณ ถลาง (2539 : 13) ได้กล่าวถึงความสำคัญของนิทานพื้นบ้านไว้ว่า เมื่อพูดถึงนิทานคนส่วนใหญ่มักจะมองว่าเป็นเรื่องไร้สาระเป็นเรื่องของจินตนาการ (fantasy) ของมนุษย์ที่หาสาระและหาความจริงมิได้ แต่เราต้องคิดว่าถ้านิทานเป็นผลผลิตของวัฒนธรรมนั้น ๆ นิทานย่อมต้องมีบทบาทหน้าที่บางประการในวัฒนธรรมนั้น ๆ เช่นกัน

ในอดีตชาวล้านนาเป็นผู้ให้ความสำคัญต่อพระพุทธศาสนาอย่างสูงยิ่ง ดังจะเห็นได้จากความนิยมในการสร้างวัดและจารพระธรรมคัมภีร์ถวายเป็นพุทธบูชา ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พุทธศาสนามีอิทธิพลอย่างมากต่อวิถีชีวิตของชาวล้านนา ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ เช่น วรรณกรรม ศิลปะ สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ในส่วนของวรรณกรรมนั้นถือว่าเป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนาอย่างเห็นได้ชัด ดังที่ ฉัตรยุพา สวัสดิพงษ์ (2540 : 14) ได้กล่าวถึงบทบาทของพุทธศาสนาที่มีต่อวรรณกรรมล้านนาว่า พุทธศาสนามีบทบาทในการสร้างสรรค์วรรณกรรมล้านนา เพราะเนื้อหาในวรรณกรรมล้านนาส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับพุทธศาสนาแทบทั้งสิ้น

นิทานพื้นบ้านถือว่าเป็นวรรณกรรมล้านนาในรูปแบบหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนาในการกำหนดเนื้อหาและแนวคิดของเรื่อง โดยใช้วิธีการผสมผสานระหว่างนิทานพื้นบ้านที่มีอยู่ในชุมชนกับคำสอนและแนวคิดทางพุทธศาสนาอย่างเหมาะสม ชาวล้านนาในอดีตเรียกนิทานในลักษณะดังกล่าวว่า นิทานชาดก ซึ่งหมายถึง เรื่องราวของพระโพธิสัตว์หรือพระชาติต่าง ๆ ในอดีตของพระพุทธเจ้า ซึ่งอาจเสวยพระชาติเป็นคน สัตว์ หรือเทวดา ซึ่งแสดงบทบาทวีรบุรุษหรือบทบาทอื่น ๆ แล้วแต่ผลของกุศลกรรมตามหลักทางพุทธศาสนา (เอื้อนทิพย์ พิระเสถียร, 2529 : 1)

จากการสำรวจของนักวิชาการท้องถิ่น ทำให้ทราบว่ามียุทธกรรมประเภทนิทานชาดก เป็นจำนวนมากอยู่ในดินแดนล้านนา นอกจากนิบาตชาดกจำนวน 547 เรื่อง ที่ถือว่าเป็นชาดกใน พระไตรปิฎกแล้ว ยังพบว่ามีชาดกนอกนิบาตที่มีการนำเนื้อหาของนิทานพื้นบ้านเข้าไป ประกอบการเล่าเรื่องอีกประมาณ 200-300 เรื่อง ได้ถูกเก็บอยู่ในหอพระธรรมของวัดต่าง ๆ ใน 8 จังหวัด ภาคเหนือตอนบน และในที่นี้ยังมีชาดกนอกนิบาตอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้รับการนิยมนำมา แพร่หลายในหมู่ชาวล้านนาในอดีต คือ ปัญญาสชาดก ตามความหมายแล้ว ปัญญาสชาดก หมายถึง ชาดกจำนวน 50 เรื่อง ตามประวัติความเป็นมาถือว่าผู้ที่รับงานปัญญาสชาดกนี้คือปราชญ์ชาวล้านนาเมื่อประมาณ พ.ศ. 2200-2200 เป็นชาดกนอกนิบาตที่แต่งเลียนแบบอรรถกถาชาดกใน พระไตรปิฎก ที่มาของเนื้อเรื่องมาจากชาดกในคัมภีร์พุทธศาสนาซึ่งเป็นเพียงหัวข้อธรรมะและ นิทานพื้นเมืองในท้องถิ่น โดยมีการแทรกบทบาทของพระโพธิสัตว์เข้าไปเป็นตัวเอกของเรื่อง หรือ อ้างว่าตัวเอก ของเรื่องเป็นพระโพธิสัตว์ รวมทั้งอาจแทรกคำสอนธรรมะหรือความเชื่อทาง พุทธศาสนาเข้าไป สามารถทำให้นิทานพื้นเมืองกลายเป็นเรื่องราวที่มีความเกี่ยวข้องกับ พระพุทธศาสนาได้ ลักษณะเนื้อหาโดยรวมของปัญญาสชาดก นอกจากจะมีลักษณะเป็นชาดกที่ให้ คติสอนใจและโน้มน้าวใจให้เลื่อมใสในพุทธจริยาวัตรแล้ว ยังให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่ผู้ที่ ได้ฟัง โดยมีการแต่ง เนื้อเรื่องให้มีการผจญภัยของพระเอกที่มีความเชี่ยวชาญด้านศิลปวิทยา บางเรื่องก็เป็นการ พลัดพรากกันระหว่างตัวเอกฝ่ายชายและฝ่ายหญิง มีการออกติดตาม แสวงหาฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ จนได้กลับมาพบกันในที่สุด ลักษณะของเนื้อเรื่องดังกล่าวนี้ทำให้ สามารถมองเห็นถึงรูปแบบของการนำนิทานพื้นบ้านมาผสมกับเรื่องราวในพุทธศาสนาอย่างชัดเจน ขึ้น (นิยะดา สาริกภูติ, 2524 : 121-132) ในด้านการได้รับความนิยม แม้ปัญญาสชาดกจะเป็น ยุทธกรรมที่มีถิ่นกำเนิดในล้านนา แต่ความนิยมมิได้จำกัดอยู่แต่ในล้านนาเท่านั้น ตรงกันข้ามกลับ ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง ทั้งในและต่างประเทศ ในประเทศนั้นปัญญาสชาดกจัดว่าเป็น ยุทธกรรมที่เป็นต้นแบบของ ยุทธคดีที่สำคัญของชาติ อาทิ สมุทโฆษคำฉันท์ มีต้นแบบ มาจาก สมุทโฆษชาดก สังข์ทองมี ต้นแบบมาจาก สุวณณสังขราชกุมารชาดก เป็นต้น สำหรับ ความนิยมในต่างประเทศพบว่าในประเทศ พม่า ลาว เขมร ปัญญาสชาดกถือเป็นยุทธกรรมที่รู้จัก กันอย่างกว้างขวางและมีการจารึกด้วยภาษาของตนเองทั้งสิ้น

จากประวัติความเป็นมาและความสำคัญของปัญญาสชาดก ที่มีการนำชาดกซึ่งเป็นเพียง หัวข้อธรรมะในพุทธศาสนา มาเรียบเรียงผสมผสานกับนิทานพื้นบ้านอย่างเหมาะสมจนกลายเป็น นิทานชาดกในท้องถิ่น และยังได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายทั้งในประเทศและต่างประเทศจน กลายเป็นต้นแบบของยุทธคดีที่สำคัญหลายเรื่อง ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่าควรมีการนำปัญญา สชาดกมาทำการวิเคราะห์ถึงคุณค่าและความสำคัญที่มีต่อประวัติศาสตร์และสังคมพื้นบ้านล้านนา

ในอดีตประกอบกับกระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญต่อวรรณกรรมท้องถิ่น จึงได้จัดให้มีการเรียนการสอนรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่น (ท.035) ในหลักสูตรรายวิชาภาษาไทย มัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และนิทานก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวรรณกรรมท้องถิ่นที่มีการนำมาศึกษาในรายวิชาดังกล่าว ซึ่งกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2533 : 14) ได้ให้คำอธิบายไว้ดังนี้ ศึกษาเพลงพื้นบ้าน ปริศนาคำทาย ภาษิตและสำนวน คำานาน นิทาน นิยาย เรื่องเล่า โดยให้ศึกษาเกี่ยวกับที่มา เนื้อหา คำศัพท์ สำนวน ความหมาย และอิทธิพลที่มีต่อการดำรงชีวิต เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเห็นคุณค่า และร่วมมือในการอนุรักษ์วรรณกรรมท้องถิ่น

จากการสำรวจหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทย รายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่น ท.035 ซึ่งมีผู้เรียบเรียงขึ้นเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน จำนวน 4 เล่ม พบว่าผู้เรียบเรียงได้กำหนดเนื้อหาโดยแบ่งเป็นบทประกอบด้วย ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณกรรมท้องถิ่น ประเภทของวรรณกรรมท้องถิ่น ได้แก่ เพลงพื้นบ้าน ปริศนาคำทาย ภาษิต คำานาน และนิทาน ความสำคัญและการอนุรักษ์วรรณกรรมท้องถิ่น ในทัศนะของผู้วิจัยมีความเห็นว่าแม้ในปัจจุบันจะมีผู้ตระหนักถึงความสำคัญของวรรณกรรมท้องถิ่น แต่การเรียนการสอนวรรณกรรมท้องถิ่นก็ยังมีปัญหาโดยเฉพาะด้านการวิเคราะห์เนื้อหาของวรรณกรรม สำหรับจุดประสงค์การจัดการเรียนการสอนนิทานนั้นผู้วิจัยมีความคิดว่า ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องของนิทานชาดก โดยเฉพาะการวิเคราะห์โครงสร้างและ คุณค่าในด้านสุนทรียศาสตร์ ซึ่งตามความเป็นจริงแล้วในการเรียนการสอนนิทานรวมไปถึงนิทานชาดกครูผู้สอนควรมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อจะได้แยกแยะรายละเอียดและนำมา ชี้แจงแก่ผู้เรียนได้ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องสามารถวิเคราะห์คุณค่าที่ปรากฏในเนื้อหาของนิทานได้ อันจะนำไปสู่ความเข้าใจในคุณค่าของวรรณกรรม เพราะการที่ผู้เรียนจะมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของนิทานได้นั้นครูผู้สอนต้องทำหน้าที่เป็นผู้คอยแนะนำ ดังที่ อมรลิมปนาทร (2530 : 12) กล่าวว่าครูควรสอนวรรณคดีในลักษณะที่ยั่วให้นักเรียนคิดเพื่อเป็นการฝึกออกความคิดเห็นให้นักเรียนใช้ปัญญาคิดหาเหตุผลและรู้จักคิดอย่างกว้างขวางลึกซึ้งซึ่งเป็นการปลูกฝังให้ นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวรรณคดี

ฉะนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีความปรารถนาที่จะนำปัญญาชาดกซึ่งถือว่าเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นที่เกิดจากภูมิปัญญาของนักปราชญ์ชาวล้านนาไทย มาทำการวิเคราะห์โดยได้คัดเลือกปัญญาชาดก ฉบับวัดสูงเม่น ต.สูงเม่น อ.สูงเม่น จ.แพร่ จำนวน 56 เรื่อง ที่ทำการปริวรรตโดย คณะจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มาเป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์ในส่วนที่เป็นจุดประสงค์การเรียนการสอนนิทานโดยมุ่งสอนให้นักเรียนได้รู้จักถึงโครงสร้างของนิทานชาดกซึ่งเป็นนิทานพื้นบ้านหรือนิทานในท้องถิ่นอีกประเภทหนึ่ง โดยการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งประเด็นการศึกษาเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1. การวิเคราะห์โครงสร้างของนิทาน

ซึ่งหมายถึง การศึกษาถึงสิ่งที่กำหนดเนื้อหาและการดำเนินเรื่องของนิทาน โดยผู้วิจัยจะใช้ทฤษฎีการวิเคราะห์โครงสร้างนิทานของ วลาดิมิร์ พรอพพ์ (Vladimir Propp) นักคติชนวิทยาชาวรัสเซีย มาเป็นแนวทางในการศึกษา และ 2. การวิเคราะห์คุณค่าที่ปรากฏในปัญญาสชาดกฉบับล้านนา ซึ่งหมายถึง การวิเคราะห์แนวคิดดั้งเดิม แนวคิดทางพุทธศาสนา และแนวคิดในการผสมผสานแนวคิดดั้งเดิมกับแนวคิดทางพุทธศาสนาที่ปรากฏในปัญญาสชาดกฉบับล้านนา และเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนในหัวข้อที่ 3 ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอแนวการจัดการเรียนการสอนนิทานชาดกสำหรับเป็นข้อเสนอแนะแก่ครูผู้สอน เพื่อครูผู้สอนจะได้มีแนวทางในการสอนนิทานเพิ่มมากขึ้น และเป็นการเผยแพร่วรรณกรรมปัญญาสชาดกฉบับล้านนาสู่เยาวชนของชาติต่อไป

จุดประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างของปัญญาสชาดกฉบับล้านนา
2. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าที่ปรากฏในปัญญาสชาดกฉบับล้านนา
3. เพื่อนำเสนอแนวการจัดการเรียนการสอนนิทานชาดกซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ

จุดประสงค์การเรียนรู้ในรายวิชาการวรรณกรรมท้องถิ่น (ท.035)

ขอบเขตการศึกษา

1. แหล่งข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดแหล่งข้อมูลคือ ปัญญาสชาดกฉบับวัดสูงเม่น ต.สูงเม่น อ.สูงเม่น จ.แพร่ ที่ทำการปริวรรตโดย คณะจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เนื้อหาในเล่มประกอบด้วยนิทานชาดก 56 เรื่อง ได้แก่ 1. สมุททโฆษชาดก 2. สุธนุชาดก 3. สุธนชาดก 4. สิริสากุมมารชาดก 5. สุมภมิตตชาดก 6. สุวัณณสังขราชกุมมารชาดก 7. จันทมาตกชาดก 8. กรุณคมิกชาดก 9. เสตปัทมิตชาดก 10. ตุลกชาดก 11. มฆชาดก 12. อริฏฐชาดก 13. รัตนปัทมิตชาดก 14. โสนันทชาดก 15. พาราณสีชาดก 16. ชัมมรัชชชาดก 17. ทุกัมมชาดก 18. สัพพสิทธิกุมมมารชาดก 19. ปัญญาพลชาดก 20. ทริวาหนชาดก 21. มหิสสชาดก 22. ฉัททันตชาดก 23. จัมเปยชาดก 24. พหลกาวีชาดก 25. กปिरาชชาดก 26. นรชีวชาดก 27. สิทธิสารชาดก 28. กุสสราชชาดก 29. ภัณฑาคาริกชาดก 30. สิริวิปุลกิตติชาดก 31. สุวัณณกุมมารชาดก 32. วัฏฏกชาดก 33. ติสสเถรวัตถุ 34. สุตโตโสชาดก 35. มหาพลชาดก 36. พรหมโฆสชาดก 37. สาทินนราชชาดก 38. สิริธรรชาดก 39. อชิตตราชชาดก 40. วิปุลราชชาดก 41. อรินทุมมชาดก 42. วิริยปัทมิตชาดก

43. อาทิตยราชชาดก 44. สุรูปปราชชาดก 45. สุวณณพรหมทัตตชาดก 46. มหาปทุมมกุมมารชาดก 47. มหาสุรเสนชาดก 48. สิริจุทามณีนชาดก 49. นลกชาดก 50. กุกกุรชาดก

รายชื่อนิทานชาดกในภาคผนวกจำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ 1. สุวณณมิกคชาดก 2. จันทชาดก 3. สรภชาดก 4. โปราณกับปิลปรินทรราชชาดก 5. ทูณฐราชชาดก 6. กนกวันณราชชาดก

2. แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาสาขากลบบ้านนา 2 ส่วน ได้แก่

2.1 การวิเคราะห์โครงสร้างของปัญหาสาขากลบบ้านนา คือ การศึกษาถึงโครงสร้างและการดำเนินเรื่องของนิทานในปัญหาสาขากลบบ้านนาทั้ง 56 เรื่อง โดยผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์ตามแนวทางความคิดและทฤษฎีเชิงโครงสร้าง ของ วลาดิมิร์ พรอพพ์ (Vladimir Propp) นักคิดชนวิทยาชาวรัสเซีย

2.2 การวิเคราะห์คุณค่าที่ปรากฏในปัญหาสาขากลบบ้านนา คือ การวิเคราะห์แนวคิดแบบดั้งเดิม แนวคิดทางพุทธศาสนา และการผสมผสานความเชื่อแบบดั้งเดิมกับแนวคิดทางพุทธศาสนา ที่ปรากฏในเนื้อหาของนิทานทั้ง 56 เรื่อง

3. เกณฑ์การจำแนกชั้นตอนการเล่าเรื่อง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้จำแนกชั้นตอนการเล่าเรื่องในปัญหาสาขากลบบ้านนา ตามแนวทางของ ศักดิ์ศรี เข้มมั่นคง (2543) ดังนี้คือ

3.1 ปัจจุบันวัตถุ คือ การเริ่มต้นเรื่องจากปัจจุบัน (ในสมัยพุทธกาล) ว่ามีสาเหตุอะไรที่นำไปสู่การเล่าเรื่อง

3.2 อดีตวัตถุ คือ หลังจากกล่าวถึงเหตุปัจจุบันแล้วพระพุทธเจ้าก็จะทรงเล่าเรื่องในอดีตชาติของพระองค์

3.3 คาถา คือ ถ้อยคำที่แต่งเป็นฉันทบทาติ ตัวละครในชาดกเป็นผู้กล่าว

3.4 ไวยากรณ์ คือ การอธิบายคำศัพท์ในด้านความหมายและด้านไวยากรณ์

3.5 สโมสราน คือ ประชุมชาดก เป็นการกล่าวถึงตัวละครที่สำคัญในชาดกนั้นว่าใครกลับมาเกิดเป็นใครบ้าง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกเฉพาะเนื้อหาในส่วนที่ 2 คือ อดีตวัตถุ มาทำการวิเคราะห์เนื่องจากเป็นเนื้อหาของนิทานโดยแท้จริง

4. **เกณฑ์การจำแนกโครงสร้างนิทาน** ผู้วิจัยได้จำแนกโครงสร้างของนิทานในปัญญาสหาคถฉบับล้านนาไว้ 2 กลุ่ม เพื่อทำการวิเคราะห์ตามแบบของ วีรวัดน์ อินทรพร (2544) ดังนี้คือ โครงสร้างนิทานที่มีเนื้อหาเป็นนิทานธรรมะแท้ ๆ และโครงสร้างนิทานธรรมะที่มีเนื้อหาคล้ายนิทานพื้นบ้านและนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ

5. **เกณฑ์การใช้ไวยากรณ์เพื่อกำหนดพฤติกรรมของตัวละคร** ผู้วิจัยได้ใช้ไวยากรณ์เพื่อกำหนดพฤติกรรมของตัวละครตามรูปแบบของ วลาดิมิร์ พรอพพ์ (Vladimir Propp) (1979) พิษญาณี เจริญศิริ (2542) และ วีรวัดน์ อินทรพร (2544)

6. **การจัดแนวการเรียนการสอน** ผู้วิจัยจะได้นำเสนอแนวการจัดการเรียนการสอนนิทานชาดก โดยอาศัยกระบวนการและรูปแบบการสอนดังนี้

- ก. กระบวนการสอนแบบนิรมิตวิทยา (Constructivism)
- ข. รูปแบบการสอนแบบสืบสวนสอบสวน (Inquiry Training Method)
- ค. กระบวนการสอนแบบร่วมมือประสานใจ (Cooperative Learning)

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้

1. ศึกษาถึงหลักการและทฤษฎีเชิงโครงสร้างของพรอพพ์ให้เข้าใจในหลักการของทฤษฎีดังกล่าว
2. อ่านเนื้อหาของนิทานในปัญญาสหาคถฉบับล้านนาทั้ง 56 เรื่อง จากนั้นย่อเรื่องให้ได้ใจความและอนุภาคที่สำคัญ
3. นำไวยากรณ์ของนิทานตามที่ วลาดิมิร์ พรอพพ์ (Vladimir Propp) พิษญาณี เจริญศิริ และ วีรวัดน์ อินทรพร กำหนดไว้มาวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครเอกในเรื่อง
4. จำแนกโครงสร้างของนิทานตามที่ได้กำหนดไว้
5. สรุปผลของโครงสร้างนิทานแต่ละประเภท จากนั้นนำผลการสรุปโครงสร้างของนิทานแต่ละประเภทมารวมกัน เพื่อหาโครงสร้างหลักของปัญญาสหาคถฉบับล้านนาอีกครั้ง
6. วิเคราะห์หาแนวคิดที่ปรากฏในเนื้อหาของนิทานทั้ง 56 เรื่อง จากนั้นสรุปผลการวิเคราะห์แนวคิดที่ได้
7. นำผลการศึกษาวิเคราะห์ทั้งโครงสร้างและแนวคิดที่ได้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบผลการวิเคราะห์

8. นำเสนอแนวการจัดการเรียนการสอนนิทานชาดก
9. สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

วรรณกรรมท้องถิ่น หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับหนังสือที่มีอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ อาทิ ปริศนาคำทาย ภาษิต นิทาน ตำนาน

ปัญญาสาตกฉบับล้านนา หมายถึง ปัญญาสาตก ฉบับวัดสูงเม่น ต.สูงเม่น อ.สูงเม่น จ.แพร่ จารเมื่อพุทธศักราช 2379 ทำการปริวรรตโดย คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

การวิเคราะห์โครงสร้างของปัญญาสาตกฉบับล้านนา หมายถึง การศึกษาถึงสิ่งที่กำหนดเนื้อหาและการดำเนินเรื่องของนิทานในปัญญาสาตกฉบับล้านนาทั้ง 56 เรื่อง

การวิเคราะห์คุณค่าของปัญญาสาตกฉบับล้านนา หมายถึง การวิเคราะห์แนวคิดดั้งเดิม แนวคิดทางพุทธศาสนา และการผสมผสานแนวคิดดั้งเดิมกับแนวคิดทางพุทธศาสนาที่ปรากฏในเนื้อหาของนิทานทั้ง 56 เรื่อง

แนวการจัดการเรียนการสอนนิทานชาดก หมายถึง ข้อเสนอแนะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับครูในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนิทานพื้นบ้านและนิทานชาดก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงโครงสร้างหลักของปัญญาสาตกฉบับล้านนา
2. ทำให้เยาวชนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของปัญญาสาตกฉบับล้านนา ซึ่งถือเป็นนิทานชาดกพื้นบ้านที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตและระบบความเชื่อทางพุทธศาสนาของคนล้านนาและคนไทยตลอดจนเป็นแบบฉบับวรรณคดีและวรรณกรรมชิ้นเอกของชาติหลายเรื่อง
3. ทำให้ครูผู้สอนมีแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในส่วนของนิทานพื้นบ้านและนิทานชาดกเพิ่มมากขึ้น และยังเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนสามารถวิเคราะห์โครงสร้างและคุณค่าของนิทานประเภทต่าง ๆ ได้
4. เป็นแนวทางในการช่วยอนุรักษ์และเผยแพร่นิทานพื้นบ้านและนิทานชาดกให้คงอยู่ต่อไป